

УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ НА ЗАМОВЛЕННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК: 343.61

О. С. Сотула

*кандидат юридичних наук, доцент,
Одеський національний університет
ім. І. І. Мечникова*

Стаття присвячена порівняльно-правовому дослідженню умисного вбивства вчиненого на замовлення. Здійснено огляд сучасних проблем визначення цього злочину проти життя. Робиться висновок про необхідність удосконалення кримінального законодавства України.

Ключові слова: *кримінальне право, злочини проти життя, умисне вбивство вчинене на замовлення.*

DELIBERATE MURDER COMMITTED BY THE
ORDER: A COMPARATIVE LEGAL RESEARCH

Sotula A.

Received: 1 Dec 2015.

Постановою Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року визначається, що умисне вбивство, вчинене на замовлення (п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України) – «це умисне позбавлення життя потерпілого, здійснене особою (виконавцем) за дорученням іншої особи (замовника). Таке доручення може мати форму наказу, розпорядження, а також угоди, відповідно до якої виконавець зобов'язується позбавити потерпілого життя, а замовник – вчинити в інтересах виконавця певні дії матеріального чи нематеріального характеру або ж не вчинювати їх» [1].

Деякі вчені пропонують розглядати вбивство на замовлення як виконання угоди про позбавлення потерпілого життя. Сторонами такої угоди є, як мінімум, дві особи – замовник і виконавець. Проте, їх може бути і більше – декілька замовників, декілька виконавців; до цих злочинів також можуть бути причетними посередники між замовником і виконавцем [2, 108].

Треба відмітити, що вбивство на замовлення – це нове кримінально-правове явище як у нашої держави, і в законодавстві інших країн. Раніше вбивство на замовлення розглядалося в якості різновиду вбивства з корисливих мотивів. Вбивство на замовлення вперше було закріплено в Модельному кримінальному кодексі держав-учасників СНД 1996

року як вбивство за наймом [3]. Пункт «и» частини другої статті 111 Модельного кримінального кодексу держав-учасників СНД встановлює кримінальну відповідальність за вбивство з корисливих мотивів, а так само за наймом [3]. Деякі законодавці країн СНД пішли по цьому ж шляхові, виділивши в кримінальних кодексах окремим пунктом «вбивство з корисливих мотивів, а так само за наймом». Зокрема, це Кримінальний кодекс Грузії (п. «и» ст. 109) [4, 167] і Кримінальний кодекс Туркменістану (п. «и» ч. 2 ст. 101) [5].

У Кримінальному кодексі Узбекистану, прийнятому до появи Модельного кримінального кодексу держав-учасників СНД, не міститься самостійного визначення вбивства на замовлення або за наймом: встановлюється кримінальна відповідальність тільки за вбивство з корисливих мотивів. Узбецький законодавець у цьому питанні додержувався традицій радянського закону. Із цього приводу дослідник А. В. Єжков зазначає: «Кримінальне законодавство Естонії, Латвії, Узбекистану взагалі не знає понять вчинення злочинів за наймом або на замовлення. Кваліфікуючими ознаками багатьох злочинів, у тому числі й вбивств, є їхнє вчинення «з корисливих мотивів», «з користі». Таким чином, можна зробити висновок, що дана група країн у певній мері дотепер «вірна» традиціям кримінального законодавства колишнього Радянського Союзу» [6, 29]. Вважаємо, що не можна повною мірою погодитися із зазначеними твердженнями. Зокрема, що стосується Узбекистану, то в цьому випадку дійсно мала місце вірність радянським принципам і поспішність створення Кримінального кодексу. Але прибалтійським державам навряд чи можна дорікати у дотриманні радянським законодавчим традиціям.

Крім того, необхідно підкреслити своєрідну позицію естонського законодавця,

яка відбилася в Кримінальному (Пенітенціарному) кодексі Естонії 2001 року [7]. Якщо Кримінальний кодекс Литви 1999 року (п. 9 ч. 2 ст. 126) [8, 243] і Кримінальний кодекс Латвії 1998 року (п. 9 ст. 117) [9, 144] дійсно містять кваліфікуючу ознаку вбивства з корисливих мотивів і не містять кваліфікуючої ознаки вбивства на замовлення або за наймом, то Кримінальний (Пенітенціарний) кодекс Естонії містить кваліфікуючу ознаку вбивства з мотивів особистої вигоди. Пункт 5 параграфу 114 Кримінального (Пенітенціарного) кодексу Естонії визначає відповідальність за вбивство, поєднане з розбоєм або вчинене з особистої вигоди [7, 1138]. Як справедливо підкреслює правознавець О. В. Ріккас, «поняття особистої вигоди більш ємке, ніж поняття користі. Перше поняття охоплює як вбивство, вчинене з метою отримання матеріальної вигоди безпосередньо від його вчинення, за рахунок майна потерпілого, так і за рахунок одержання винагороди від третіх осіб – вбивство за наймом» [10, 149].

Що стосується російського законодавця, то у зрівнянні з відповідною нормою Модельного кримінального кодексу держав-учасників СНД, він ще більше «роздрібнив» аналогічний пункт кваліфікованого виду вбивства, додавши «вбивство, поєднане з розбоєм, вимаганням або бандитизмом». Повністю пункт «з» частини другої ст. 105 КК Російської Федерації «Вбивство» сформульовано у такий спосіб: «Вбивство з корисливих мотивів або за наймом, а так само поєднане з розбоєм, вимаганням або бандитизмом» [11]. На думку вчених, таке формулювання є достатньо дискусійним [12, 89–90], хоча прикладу Росії пішли творці кримінальних кодексів Білорусі (п. 12 ч. 2 ст. 139 Кримінального кодексу Білорусі) [13, 542], Казахстану (п. «з» ч. 2 ст. 96 Кримінального кодексу Казахстану) [14], Киргизії (п. 8 ч. 2 ст. 97 Кримінального кодексу Киргизстану) [15] та

Таджикистану (п. «к» ч. 2 ст. 104 Кримінального кодексу Таджикистану) [16].

У пункті 5 частини другої статті 120 Кримінального кодексу Азербайджану передбачена відповідальність за вбивство, вчинене з корисливих мотивів або за наймом, а так само з метою використання органів або тканин потерпілого [17, 146]. Треба відзначити, що азербайджанський кримінальний закон містить і окремий пункт, який визначає відповідальність за вбивство, поєднане з розбоєм, вимаганням або бандитизмом (п. 11 ч. 2 ст. 120 Кримінального кодексу Азербайджану) [17, 147]. На думку дослідників кримінального права, що цей підхід є більш раціональний, оскільки вбивство з метою використання органів або тканин потерпілого стоїть ближче до вбивства з корисливих мотивів, ніж вбивство, поєднане з розбоєм, вимаганням або бандитизмом [12, 90].

Крім того, кримінальні кодекси країн СНД різняться визначенням, яке вони дають самому поняттю «вбивство на замовлення». В одних кодексах, як вже зазначалося, вживається термін «вбивство за наймом» (у кримінальних кодексах Росії, Білорусії, Азербайджану, Казахстану, Киргизії, Грузії, Туркменістану, Таджикистану), в інших – «на замовлення», як у кримінальних кодексах України (п. 11 ч. 2 ст. 120 Кримінального кодексу України) та Молдови (п. «т» ч. 3 ст. 145 Кримінального кодексу Молдови) [18, 94] або, як у Кримінальному кодексі Вірменії – «замовлене» (п. 8 ч. 2 ст. 104 Кримінального кодексу Вірменії) [19], що, по суті, є поняттями дуже близькими за змістом.

Однак, існує різниця в юридичній техніці – у Кримінальному кодексі України вбивство на замовлення не тільки виділене як окремий вид умисного вбивства, але й розмежоване із суміжними видами вбивства, наприклад, з вбивством

з корисливих мотивів. Таким чином, існує певна різниця щодо врегулювання вбивства на замовлення або за наймом в українському та інших кримінальних кодексах. На це звернув увагу І. В. Гайков, який у своєму дослідженні, проводячи порівняльний аналіз ознак цього вбивства в Кримінальному кодексі Російської Федерації та Кримінального кодексу України, вказав на те, що в статті 105 Кримінального кодексу Російської Федерації розглянуте вбивство, по-перше, назване вбивством «за наймом», по-друге, воно поміщене в одному пункті з вбивством з корисливих мотивів (п. «з» ч. 2 ст. 105 Кримінального кодексу Російської Федерації), «що підкреслює їхній споріднений характер у тому розумінні, що вбивство за наймом завжди припускає яку-небудь вигоду вбивці-виконавця, зацікавленість у його вчиненні. Причому інтерес цей може носити і немайновий характер» [20, 45]. На думку І. В. Гайкова, законодавцеві Росії вдалося розкрити дійсну небезпеку вбивства на замовлення, назвавши його вбивством за наймом: «Вона криється в тому, що виконавець цього вбивства – не просто вбивця, а вбивця найнятий, тобто такий, який одержав або одержує винагороду, який знає собі ціну як фахівця із позбавлення життя. Звідси, ефективність його злочинної поведінки незмірно вище, чим звичайного вбивці, тому що вона стимуювана замовником» [20, 46].

На нашу думку, тут досить складно говорити про правильність або неправильність у вживанні термінів. Російський законодавець визначає вбивство за наймом як різновид вбивства з корисливих мотивів, і при вбивстві за наймом обов'язкові два співучасники та корисливим мотивом повинен керуватися тільки виконавець, а мотив замовника не має значення. Український законодавець поставив перед собою інше завдання. Так, визначаючи в Кримінальному кодексі України вбивство з корисливих мотивів

(п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України) і вбивство на замовлення (п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України), він підкреслює сам факт замовлення, тобто акцент робиться на існуванні замовлення як публічної оферти в цивільному праві, а не на факті, що він діє за наймом. Звідси випливає, що при вбивстві на замовлення корисливий мотив у виконавця теж не обов'язковий.

Висновок. В підсумку представляється, що якщо вживається термін «вбивство за наймом», то ми дивимося на явище під кутом зору наймача, а якщо вживається термін «на замовлення» – то під кутом зору найманця. Але від цього сама суть їх домовленості не змінюється.

В цьому сенсі представляє інтерес пункт 2 статті 139 Кримінального кодексу Іспанії 1995 року, в якому в якості обставини,

що обтяжує вбивство визначено заподіяння смерті іншій людині за плату, винагороду або за обіцянкою [21], що також вказує на наявність певної домовленості між замовником та виконавцем, але не обов'язково ці відносини носять комерційний характер.

Така позиція щодо «комерційності» або «некомерційності» умисного вбивства на замовлення цілком корелюється з положеннями Постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року, де зазначено, що «у випадках, коли умисне вбивство на замовлення вчинюється з метою одержання від замовника грошей, матеріальних цінностей чи інших вигод матеріального характеру (тобто з корисливих мотивів), дії виконавця кваліфікуються за пунктами 6 і 11 частини другої статті 115 КК України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи* : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>
2. *Короленко М. П.* Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. П. Короленко. – Одеса, 2002. – 203 с.
3. *Модельный Уголовный кодекс* : Рекомендательный законодательный акт для Содружества Независимых Государств : Принят на седьмом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств : Постановление от 17 февраля 1996 г. № 7–5 / Федеральный образовательный портал «Юридическая Россия» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1241285>
4. *Уголовный кодекс Грузии* / [науч. ред. З. К. Бигвава ; вступ. ст. В. И. Михайлова ; обзорн. ст. О. Гамкрелидзе ; пер. с груз. И. Мериджанашвили]. – СПб : Юридический центр Пресс, 2002. – 407 с.
5. *Уголовный кодекс Туркменистана* // Ведомости Меджлиса Туркменистана. – 1997. – № 2. – Ст. 9.

6. *Ежков А. В.* Ответственность за убийство по найму в уголовном законодательстве Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / А. В. Ежков. – Н. Новгород, 2006. – 31 с.
7. *Уголовный (Пенитенциарный) кодекс Эстонской Республики // Правовые акты Эстонии.* – 2005. – № 17. – С. 1103–1220.
8. *Уголовный кодекс Литовской Республики* / [науч. ред. В. Павилониса ; предисл. Н. И. Манцева ; вступ. ст. В. Павилониса, А. Абрамовичюса, А. Дракшене ; пер. с лит. В. П. Казанскене]. – СПб : Юридический центр Пресс, 2003. – 468 с.
9. *Уголовный кодекс Латвийской Республики.* Принят 8 июля 1998 г. : введен в действие с 1 апреля 1999 г. с изменениями и дополнениями на 1 августа 2001 г. : [перевод с латышского] / [науч. ред.: А. И. Лукашов (пер.), Э. А. Саркисова]. – СПб : Юрид. центр Пресс, 2001. – 313 с.
10. *Риккас Е. В.* Убийство при отягчающих обстоятельствах по уголовному законодательству Эстонской Республики: сравнительно-правовой анализ : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Е. В. Риккас. – М., 2004. – 236 с.
11. *Уголовный кодекс Российской Федерации* : Принят Государственной Думой Российской Федерации 24 мая 1996 г. // Собрание законов Российской Федерации. – 1996. – № 25. – Ст. 2954.
12. *Геворгян В. М.* Уголовная ответственность за убийство по найму (заказу) в законодательстве стран СНГ и Балтии / В. М. Геворгян // Современное право. – 2007. – № 11. – С. 88–92.
13. *Комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь* / Н. Ф. Ахраменка, Н. А. Бабий, А. В. Барков [и др.] ; под общ. ред. А. В. Баркова. – Мн. : Тесей, 2003. – 1200 с.
14. *Уголовный кодекс Республики Казахстан* : Закон Республики Казахстан от 16 июля 1997 года № 167 с изменениями и дополнениями на 1 августа 2001 г. / [предисл.: И. И. Рогов]. – СПб : Юридический центр Пресс, 2001. – 466 с.
15. *Уголовный кодекс Кыргызской Республики* : Принят законодательным собранием Жогорку Кенеша Кыргызской Республики 18 сентября 1997 г. [Электронный ресурс] // Федеральный образовательный портал «Юридическая Россия». – Режим доступа : <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243545>
16. *Уголовный кодекс Республики Таджикистан* / [предисл. А. В. Федорова]. – СПб : Юридический центр Пресс, 2001. – 408 с.
17. *Уголовный кодекс Азербайджанской Республики* : Утвержден Законом Азербайджанской республики от 30 декабря 1999 г. Вступил в силу с 1 сентября 2001 г. : [перевод с азербайджанского] / [науч. ред.: И. М. Рагимов (предисл.) ; пер.: Б. Э. Аббасов]. – СПб : Юридический центр Пресс, 2001. – 313 с.
18. *Уголовный кодекс Республики Молдова.* Принят Парламентом Республики Молдова 18 апреля 2002 года, введен в действие 21 июня 2002 г. с изменениями и дополнениями на 19 декабря 2002 года / [вступ. ст.: А. И. Лукашов]. – СПб : Юридический центр Пресс, 2003. – 408 с.

19. *Уголовный кодекс* Республики Армения. Принят Законом Республики Армения от 18 апреля 2003 года. Введен в действие 1 августа 2003 г. [перевод с армянского] / [науч. ред.: Е. Р. Азарян, Н. И. Мацнев ; пер.: Р. З. Авакян]. – СПб : Юридический центр Пресс, 2004. – 450 с.
20. *Гайков И. В.* Проблемы квалификации и регламентации ответственности за убийство по найму : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / И. В. Гайков. – Ростов-на-Дону, 2004. – 191 с.
21. *Уголовный кодекс* Испании / [под ред. и с предисловием Н. Ф. Кузнецовой и Ф. М. Решетникова]. – М. : Зерцало-М, 1998. – 218 с.

Статья надійшла до редакції: 01.12.2015.

Рекомендовано кафедрою кримінального процесу та криміналістики

**DELIBERATE MURDER COMMITTED BY THE ORDER:
A COMPARATIVE LEGAL RESEARCH**

Sotula A.

Abstract: Murder committed in order is the victim deliberate deprivation of life committed by the person (executor) on behalf of another person (the customer). Such authorization may take the form of orders, as well as agreements whereby the Contractor shall deprive the victim's life, and the customer – to act in the interests of certain actions of artist material or immaterial nature or not to commit them. Some scientists propose to consider how to order the killing of the implementation of the deprivation of the victim's life. Parties to such an agreement is at least two people – the customer and performer. However, there may be more – some customers, some performers; these crimes may also be involved intermediary between the customer and the performer. Note that killing on request – a new penal phenomenon both in our country and in the legislation of other countries. Before killing on demand was seen as a kind of murder for mercenary motives.

It seems that if the term “murder for hire” then we look at the phenomenon from the perspective of the employer, and if the term “on demand” – that from the perspective of a mercenary. But this is the essence of the agreement is not changed. This position on the “komertsiynosti” or “nekomertsiynosti” murder in order fully correlated with the provisions of the judicial practice in Ukraine.

Keywords: criminal law, crimes against life, Deliberate murder committed by the order.

**УМЫШЛЕННОЕ УБИЙСТВО, СОВЕРШЕННОЕ ПО ЗАКАЗУ:
СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ**

Сотула А. С.

Резюме: Статья посвящена сравнительно-правовому исследованию умышленного убийства совершенного по заказу. Осуществлен обзор современных проблем определения этого преступления против жизни. Делается вывод о необходимости совершенствования уголовного законодательства Украины.

Ключевые слова: уголовное право, преступления против жизни, умышленное убийство совершенное по заказу.